

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

74. alias 79. De irregularitate homicidij ex necessitate facti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

de homici. quod si non voluntate occidendi percussit, non lethaliter, & alij superuenerunt, & occiderunt, tunc ad casuale homicidium pertinet, de quo inferius dicitur. Aduerte rursus homicidium factum in rixa repentine, & calore iracundia, etiam si minor culpa sit, esse voluntarium homicidium. ita habet Ioan. Andr. c. de infantibus. de ijs, qui filii occid. & titulus ipse idem probat. Aduerte postremo, quando multi interfuerunt ad percuriedum unum, & nescitur cuius vulnere is occisus est, debet quisque reputari irregularis, quia tutius est, c. significast. z. de homic.

De irregularitate homicidij ex necessitate facti.

CAPVT LXXIX.

Homicidium ex necessitate est, quod aliquis committit non sponte, sed impulsus necessitate ad defensionem ab iniusta oppressione. est autem triplex defensio. Vna est vitæ propriæ, nimirum quando aliquis inuasorem, & occidere volentem occidit, vt vitam propriam tueatur. Altera est defensio vitæ proximi, quando nempe aggressorem, & inuasorem proximi occidit, vt proximum a morte iniusta liberet. Tertia est defensio bonorum temporalium, quando latronem, & rapere bona volentem occidit, vt bona propria tueatur. de horum singulis est particulariter tractandum. De prima ergo defensione aduertendum est ex Glo. can. de his. d. 30. & ex communi doctorum sententia, duplicem esse necessitatem defendendæ vitæ propriæ: Vna est inuitabilis, quando nimirum aliter non potest homo suam tueri vitam ab iniusto aggressore, nisi eum occidat. Altera est euitabilis, quando posset tueri vitam propriam alio medio, absque eo quod occidat inuasorem, sed modum defensionis transgrediens eum occidit, volens tutius & securius agere. quando ergo homicidium sit ex necessitate inuitabili, dicitur fieri cum moderamine inculpatae tutelæ, quando vero non est necessitas inuitabilis dicitur sine moderamine inculpatae tutelæ, quia non seruat moderamen, quod seruari debet, vt sine culpa vitam propriam tueatur. His sic suppositis notanda sunt aliqua.

Primò, qui occidit inuasorem, seruato moderamine, id est, quando aliter vitæ suæ propriæ consulere non potest, non

solum non peccat, sed non irregularis est. quātum ad primam partem de peccato, nulla est difficultas, quia iure naturali unicuique vim illatam propulsare, quod intelligi quando ex odio, aut vindicta occidit, sed vt seipsum defendat, & propriæ vitæ consulat. Posterior autem pars de irregularitate erat olim sic, immo qui occidebat, etiam ad iustam sui defensionem, non erat ab irregularitate immunis, non quidem ex delicto, sed ex defectu. ita Innocen. cap. ad audiendum. de homicidio & capit. 2. de cleric. pugn. in duel. & Sanct. Thom. 22. qu. 54. art. 7 & alij antiqui scriptores senserunt: at postea facta est Clemen. furiosus. de homic. vbi occidens, aut manus suam inuasorem, aliter mortem vitare non valens, ab omni irregularitate est immunis, nec in hoc dicto vlla est iam controuersia.

Secundò, etiam personis Ecclesiasticis, licet ad vitæ vitæ inuitabilem defensionem occidere absque peccato. & irregularitate. ita habet Panorm. cap. si aliquis de homic. Hoc iam dictum est commune, & patet ex cap. significasti. 2. de homic. nec est verum, quod dicit Gloss. can. de occidendis 2. q. 5. Clericum debere permittere potius se occidi, quam occidere, sed debet intelligi, quando non est ad defensionem necessariam. quod si Gloss. etiam in hoc casu loquatur, falsa est, quia defensio sui fundatur in iure naturali, quod commune est personis Ecclesiasticis, nec potest tolli per ius posituum. Nec huic decisioni est contrarius can. de his d. 50. vbi videtur puniri clericus, qui ad sui defensionem occidit Paganum, hic cum Gloss. respondet intelligi de eo, qui occidit non necessitate inuitabili. Gemini. tamen aliter respondet, nempe intelligi de irregularitate, quam contraheret occidens ad sui defensionem ante Clemen. iam est ablata iure nouo, & S. Thom. 22. qu. 64. art. 7. ad 2. cum canonem interpretatur procedat, non de peccato, sed de irregularitate. quæ tunc contraheretur.

Tertio, inuasor, seu aggressor est censendus, quando cum armis venire contra nos videtur, non enim expectandum est, vt ille vulnerare incipiat, aut bombardam emittat, sed satis est si venientem, & irruentem videamus, nec euadere aliter possumus. hoc est Ioan. Ana. cap. si petfodiens. de homic. vbi secundo Bartol. dicit, si video venientem cum cultello contra me, tunc esse iustam defensionem. & Archid. can. de his d. 50. strepitum armorum dicit facere iustum metum ad

fecit

se autem defensionis; debent tamen arma considerari, ut talia sint, ex quibus periculum vitæ imminet, probabiliter, nisi occidendo, aut mutilando se defendat. Aduerte autem, cum dici inuasorem, seu aggressorem, qui non prouocatus prior in alterum insurgit. Qui ergo talem, se defendendo, occidit, aliter euadere non valens, dicitur inuasorem iuste occidisse; quando vero prouocatus est, quia verbo, aut facto iniurioso lacessitus, ad vindicandum sua arma capit, non censetur aggressor, vnde qui eum occidit, non dicitur ad defensionem occidisse inuasorem, quia ipse prior causam iniustam dedit. Si ergo occiderit, erit irregularis ex delicto homicidij voluntarij. Similiter etiam ipse lacessitus, si occiderit, quia non debuit se vindicare, & ex vtraque parte occidens erit irregularis ex delicto, hinc sequitur, si aliquis intrauit domum alterius furandi causa, vel ut aliquod delictum perpetraret, qui vero intus erant insurrexerunt in eum, ipse vero defendendo se, occidit, erit homicida voluntarius, & irregularis ex delicto, quia causam iniustam dedit, nec illi censentur aggressores ad effectum irregularitatis vitandæ in eo, qui occidit.

Quæro, qui occidit aggressorem ad euitandam propriam mutilationem, aliter eum euadere non valens, non quidem peccat, sed est irregularis ex defectu. hoc est contra Cardin. in eadem Clementin. Silu. homic. 3. §. 6. & Couar. qui tenent nec esse irregularem, sed contrarium tenet Gonsal. de Villadiego tractat. de irregularit. capt. de percussore, & hoc est probabilius. De peccato non est controuersia, quia iusta est defensio membrorum propriorum, tamen quantum ad irregularitatem non est immunis, & ratio est, quia iure communi ante Clement. etiam ex iusta sui defensione contrahebatur irregularitas: at per Clement. abrogatum est ius commune. id solum ergo abrogatum est, quod per Clement. declaratur: at Clementina solum excipit eum, qui ad sui defensionem non valens aliter mortem vitare, suum occidit inuasorem. in hoc autem casu poterat euadere mortem. Non igitur immunis est ab irregularitate, nec valet dicere quia paria sunt, quantum ad irregularitatem, mutilatio, & homicidium, hoc enim inualidum est argumentum, sunt quidæ paria quantum ad hoc, quod ex vtroque contrahitur irregularitas, sed non quantum ad hoc, quod, quidquid de homicidio stabiliter, fit de mutilatione dicendum, alias enim non esset irregularis

qui potens euadere mutilando occideret, cuius contrarium
tim dicemus, & ipsimet affirmant. præterea in Clem. habetur
qui mutat, aut occidit non valens aliter propriam mortem
euadere. vtrumque coniungitur respectu inuaforis, non
tem respectu occidentis, sed solum vnum, nempe quando
potest mortem euadere, nec valet, non esse peccatum occide-
re ad vitandam mutilationem propriam, quia irregularitas
hec etiam sine peccato contrahitur, vt statim dicemus in mul-
tis casibus.

Quintò, qui occidit non seruato moderamine, nempe ne-
cessitate euitabili, quando mortem euadere poterat, semper
est irregularis, tamen non semper ex delicto, quia aliquando
peccat, non seruando moderamen, aliquando non peccat,
quando peccat, erit irregularis ex delicto, quando verò non
erit ex defectu, quod in casibus aliquibus manifestum est, do-
dico.

Sextò, qui potest vitam tueri non occidendo inuaforem,
sed tantummodò mutilando, peccat, si occidit, & irregularis
est ex delicto. ita dicit Silu. homicidium 3. §. 6. & ratio est, quia
non licet occidere, nisi quando aliter non potest euadere, et
hic potuit euadere non occidendo. ergo grauius peccat, &
ab irregularitate delicti non est immunis.

Septimò, qui potuit fuga euadere, si fuga ei dedecus & infamiam inducit, quia vir nobilis, aut miles est, aut eius condi-
tionis, cui multum infamiae fuga inferret, non tenetur fugere,
& si aliter non potest euadere, potest sine peccato occidere, ir-
regularis tamen erit ex defectu, non ex delicto. hoc dictum est
Panor. c. olim. de restit. spoliat. & Præpos. can. ex præmissis d.
50. num. 26. quidquid quidam in contrarium dicant, est enim
graue detrimentum honoris in similibus personis, & non mi-
nus in multis, quam alicuius membri mutilatio. Quando es-
go honor bene ordinatus est, & non vane appetitur, sed pro-
pter honestum finem, tunc non peccat, si nolit fugere, sed
defenderit: in defensione autem, si non potest vitam tueri, nisi
occidendo aduersarium, licite occidit, tamen est irregularis,
quia Clem. non excipit ab irregularitate, nisi eum, qui aliter
vitam tueri non poterat.

Octauò, quod si est persona Ecclesiastica, cui fugere non est
infamia, quia alterum profitentur miliniam, aut si secularis,
cui parum dedecoris fuga adfert, quia homo minoris condi-
tionis, aut alia quauis de causa, hic, si occidat inuaforem, peccat

gravi-

grauiter, & est irregularis ex delicto. Hoc dictum est prædictorum doctorum, & est commune, quod limita, nisi in fuga immineret periculum, quia aduersarius à tergo noceret, aut simul aliqua causa, tunc enim non tenetur fugere, nec reputatur tunc per fugam talem euadere posse. Ita Præpos. can. i. d. 50. num. 26.

Nonò, qui inuasorem fugientem, aut recedentem ab inuasione insequitur, etiam si vulneratus sit ab ipso inuasore, & insequendo occidit, aut mutilat, peccat, & est irregularis ex delicto, non quouis modo, sed ex homicidio voluntario, iam enim non est necessitas defensionis, sed vindicta. Ita habet Gloss. cap. si perfodiens. de homi. Archidi. & Præpo. can. de his. d. 50.

Hæc dicta sunt de homicidio ex necessitate inuitabili, & euitabili propriæ personæ: vbi vnum maxime attende pro intelligentia legitima cuiusdam decreti Concil. Trid. & multarum facultatum a Sede Apostolica emanantium super dispensatione ab irregularitate, nempe, qui occidit, aut mutilat se defendendo in casibus, in quibus contrahit irregularitatem, nimirum quando necessitas euitabilis est, non esse irregularitatem ex homicidio voluntario, siue sit ex defectu, vt quando sine peccato occidit; siue ex delicto, quando cum peccato, vtrique enim irregularitas oritur ex homicidio huiusmodi, vt ex antecedentibus constat. hoc constat ex ipso Concilio Tridentino sess. 14. cap. 7. distinguit enim tres irregularitates ex delicto, vnam, quæ oritur ex homicidio voluntate perpetrato: Alteram ex homicidio necessario ad propriæ vite defensionem. Tertiam ex casuali: res autem certa est, quando defensio inuitabilis est, nullam oriri irregularitatem. Ergo necesse est fieri, Concilium procedere in defensione necessitatis vitabilis, quando moderamen non seruetur, quæ est ex delicto: hanc autem irregularitatem distinxit ab ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & casuali. Igitur irregularitas ex homicidio necessario, etiam si sit ex delicto, quia modus non est seruatus, non erit ex homicidio voluntario, quod etiam ante Concilium multi senserunt; nam Gloss. can. de his. d. 50. Archidi. Gemi. Præpo. & quotquot, vt superius diximus, diuiserunt homicidium in voluntate, necessitate, & casu perpetratum. Omnes hi homicidium necessitate factum subdistinxerunt in id, quod fit necessitate vitabili, & id in id, quod fit necessitate inuitabili, vtrumq; à voluntario separantes, hinc fit, vt quando

Concilium Trident. sess. 24. cap. 6. concedit Episcopis facultatem dispensandi in omni irregularitate ex occulto ex delicto proueniente, præter eam, quæ oritur ex homicidio voluntario non sit excepta ista, quæ prouenit ex homicidio ex necessitate, non seruato moderamine, quia hæc non censetur esse homicidium voluntario, etiam si sit ex delicto. Præterea quando est sine peccato, ut in eo, qui potuit, non tamen tenetur fugere, & ideo est irregularis ex defectu, non censetur esse homicidium voluntario, quamuis licito, sicut est ea, quæ est in iudice, & milite, & alijs huiusmodi; hi enim sunt irregulares irregularitate homicidij voluntarij ex defectu, ut quando conceditur facultas dispensandi in omni irregularitate, siue ex delicto, siue ex defectu, præter eam, quæ est ex homicidio voluntario, non excipitur ista, quæ est ex homicidio defensionis, quia non est homicidium voluntarium, quod multum est obferuandum.

Quantum attinget ad homicidium factum in defensione vitæ proximi, ut liberetur ab iniquo aggressore, sunt aliquid etiam adnotanda.

Primò, qui occidit, aut mutilat inuasorem proximi, ut consulat vitæ illius, quando aliter non potest consulere, non peccat, tamen irregularis est ex defectu. prior pars de peccato communis est, & habetur cap. ex delicto de sen. ex com. in 6. immo obligatorium est, quilibet enim tenetur. si potest sine periculo, etiam clericus proximum ab inuasore iniquo defendere, ut ex eo dem cap. constat. Posterior pars de irregularitate, quamuis quidam teneant esse ab irregularitate immunitam, tamen contrarium est certius & verius, quod tenet Gloss. Clem. vni. de homic. nam ibi non excipitur, nisi qui suum inuasorem occidit, aut mutilat, aliter propriam mortem euadere non valens. Qui ergo occidit in defensionem amici, fratris, etiam patris, licet non peccet, & recte agat, irregularis est, sicut etiam olim erat occidens in propriæ vitæ necessariam defensionem.

Secundò, si moderamen non seruetur in tali defensione, quia nimirum potuit proximum defendere absque occasione aggressoris, tunc peccat, & irregularis est ex delicto, ut etiam dictum est in defensione vitæ propriæ, nec est in hoc conuersa.

Tertiò, hæc irregularitas in utroque casu est ex homicidio voluntario, in priori ex defectu, sicut in milite, & ministro

iust.

iustitiam in posteriori ex delicto, sicut in priuato occidente alium quemuis, quamuis non sit tanta culpa, quia id efficit in defensionem proximi. Hoc dictum est multum aduertendum pro facultatibus dispensandi concessis: vtriusque autem dicti ratio est, quia qui inuasus est, dicitur occidere ex necessitate: at qui inuasum ab alio defendit, cum ipse non sit in necessitate, quia inuasus non est, sponte id facit, eiusque homicidium ad voluntarij genus spectat, siue iuste, siue iniuste fiat, vnde canones, & Doctores, qui de homicidio ex necessitate facto locuti sunt, omnes huius tantum meminerunt, quando fit in defensionem propriam.

Quarto, qui iuuat defendentem se contra iniustum inuasorem, si ipse, qui inuasus est, occidat, quando occidere ei licet, nimirum seruato moderamine, ipse, qui iuuat, nullam incurrit irregularitatem, etiam si vulneret, dummodo non sit lethale vulnus. Hoc dictum est ex communi doctrina sumptum, nam sicut in bello iusto non omnis, qui pugnat & vulnerat, irregularis est, sed ille, qui proprijs manibus occidit, aut mutilat, quamuis omnes adiuuent se mutuo, vt constat ex capit. petitio. de homicid. ita fit in hoc bello particulari iusto. Hæc de homicidio in defensionem alterius vitæ dicta sunt.

Quantum autem ad defensionem bonorum temporalium graues Doctores tenent, nõ licere vlli ad solam defensionem bonorum temporalium occidere aggressorem, etiam si aliter illa conseruare non possit, licet quidem defendere, & in defensione vulnerare inuasorem, sed non occidere, in qua opinione fuerunt Innocen. cap. si vero. 1. de sen. excom. & Panor. cap. interfecisti. de homi. cum alijs. At contrariam partem tenent Anton. 3. p. tit. 4. cap. 3. Silu. bellum. 2. §. 2. Caic. 22. q. 64. art. 7. & Sotus lib. 5. de iust. q. 5. artic. 8. cum alijs multis. & hæc est veterior & probabilior opinio; in cuius gratiam sunt aliqua adnotanda.

Primò, personis religiosis, & Ecclesiasticis non licet occidere aliquem in defensionem bonorum temporalium, sed potius eorum iacturam pati debent, quam occidere, hoc dictum est commune, & habetur cap. interfecisti. & cap. suscepimus. de homicid. vnde si occiderent ea de causa, irregulares essent ex delicto, vt constat ex capitibus allegatis.

Secundo, non licet etiã secularibus personis, quando res est parui momenti, occidere inuasorem, sed potius est facienda

iactu-

iacitura hoc dictum est. Soti loco allegato, & ratio id confirmat.
Rursus, nec licet occidere, quando potuit comprehendi latro,
& eripi furtum, aut rapina de manibus eius citra mortem, et
etiam quando via est aliqua recuperandi bona, etiam si non
rapi permittantur. His tribus casibus non licet occidere, ut pra-
fati Doctores tradunt. extra hos vero casus dico.

Tertio, licere in bonorum temporalium defensionem in-
uaforem occidere, quando omnino aliter bona conseruari non
possunt hoc dictum probatur efficaciter ex cap. interfecisti. de
homic. ubi ei, qui occidit se suaque defendendo, poenitentia
necessaria non imponitur, quia laicus erat, si tamen esset sa-
cerdos, tanquam reo homicidij imponitur grauis poeniten-
tia; hinc sumitur argumntum, si de defensione vitæ sermo
ibi est, par est ratio laici, & sacerdotis, nec erat, cur vni poeni-
tentia, non alteri imponeretur, licet enim clericis occidere in
propria vitæ defensionem. Igitur sermo est de bonis tempo-
ralibus, in quorum defensione non licet clericis occidere, li-
cet autem laicis. Quod si dicas cum quibusdam, licere laico
defendere bona sua a latrone, & si latro conuertat se in per-
sonam laici, vel & que eum occidere, ut bona rollat, tunc licet
occidere in defensionem vitæ. Hæc responsio nullius est mo-
menti, nec argumenti efficaciam minuit: nam si non liceret
in bonorum defensionem occidere, non etiam liceret in eo
casu occidere in defensionem personæ: nam suæ personæ con-
sulere potest dimissis bonis. Si ergo tunc defendit personam,
& occidit licite, ideo fit, quia bona sua tueri licet, & inuaforem
occidere, si aliter ea recuperare non potest. Est igitur argu-
mentum efficax, quo dictum assertum confirmatur, & est que-
dam contradictio in Panorm. ipse enim, ut paulo superius di-
ximus, tenet, in defensione vitæ propriae illum non tenent fu-
gere, cui magnum dedecus fuga inferret, etiam si per fugam
posset euadere mortem, sed posse occidere inuaforem. Si ergo
ad defensionem honoris potest occidi licere inuafor, cur non
etiam ad defensionem bonorum temporalium, quando non
possunt aliter conseruari, nec est spes ea amplius recupera-
di: adde, si id non liceret, vix bella multa iustificari possunt,
quæ sunt ad temporalium defensionem, & in quibus multa
homicidia perpetrantur.

Quarto, qui occidit in bonorum temporalium defensio-
nem, irregularis est, non quidem ex delicto, sed ex defectu in
casu, in quo licet occidere. hoc est contra Aimil. ver. homici-

dium.

dium. §. 3. qui etiam ab irregularitate excusat, sed sine fundamento: nam Clemen. allegata solos eos excusat ab irregularitate, qui inuasorem in propria vitæ defensionem occidunt, aliter moriem evitare non valentes; ex quo sequitur, quod eum, qui occidit latronem volentem rapere bona, & occidere, si resistat esse irregularem, quia etiam si vitæ propriae consulat, tamen in eo casu non est necessariam occidere ad eam tuendam, cum possit dimissis bonis illam seruare, sicut & ille, qui possit fugere, tamen non fugit propter dedecus, & infamiam, utrumque licite facit, tamen irregularis est, quod si est persona Ecclesiastica erit ex delicto, secus si latro utriusque simul insidiaretur, nempe vitæ, & bonis, quia utriusque liceret occidere, nempe clerico, & laico absque vlla irregularitate.

Quinto, defensio bonorum propriorum facit homicidium non quidem voluntarium, sed ex necessitate, sicut & defensio honoris in eo, qui potuit fugere. Siue ergo sit ex delicto, siue ex defectu, irregularitas hæc ex homicidio necessitatis procedit: nam bonorum propriorum defensio ad quamdam personæ defensionem pertinet.

Sexto, si quis, postquam latro rapuit bona, incontinenti eum persequitur, quia forsitan amici in auxilium eius superueniunt, ut recuperet bona, quando spes nulla est alia via recuperandi, & tunc in conspectu, quia aliter bona recuperari non poterunt, occideret latronem; irregularis quidem esset, tamen non esset peccatum, ac si in ipsa ablatione occideret, quia idem actus propter temporis breuitatem reputatur. Hoc dictum est Gloss. cap. significasti. 2. de homic. nec est eadem ratio de eo, qui fugientem inuasorem vulneratus insequitur, & occidit, quia hæc est vindicta; non enim facit hoc, ut recuperet ablatum: nam vulnere accepto per id non medetur: at qui latronem insequitur, facit, ut sua recuperet, quæ vere possunt recuperari. Hoc dictum Glossæ probabile est.

De irregularitate ex homicidio casuali.

CAPVT LXXX.

Homicidium casuale, ut supra diximus, est, quod fit præter intentionem occidentis, aut id, unde mors sequitur facientis: dupliciter enim aliquis homicidium ca-

suali